

Лілія Гальма (м. Івано-Франківськ)

Соціально-педагогічний супровід обдарованих дітей та молоді в Україні

Тема проекту: “Соціально-педагогічний супровід розвитку креативних якостей старшокласників”.

Постановка проблеми. Дослідження проблеми творчості, обдарованості та креативності особистості має довготривалу історію у вітчизняній і зарубіжній психології та педагогіці, проте до цього часу актуальним постає по-даліше проведення як теоретичних, так і практичних досліджень цієї проблеми, особливо в контексті здійснення соціально-педагогічного супроводу обдарованих дітей і молоді.

В аспекті дослідження цієї проблеми охарактеризуємо наукові доробки різних вчених: утвердження ідей особистісно-розвивального (особистісно-зорієнтованого) підходу (І. Бех, О. Бондаревська, В. Кремень, О. Савченко, Н. Ничкало, Г. Яценко, Г. Балл, С. Логачевська, Г. Якиманська, ін.); розвиток положень зарубіжних (Дж. Гален, Дж. Гілфорд, К. Мартіндейл, Дж. Рензуллі, К. Тейлор, К. Текекс, Е. Торренс, Е. Фромм, ін.), радянських і вітчизняних дослідників з питань творчості, обдарованості та креативності особистості (В. Безчастнова, Д. Богоявленська, Л. Виготський, Ю. Гільбух, В. Клименко, В. Костів, С. Максименко, Л. Міщиха, В. Моляко, А. Морозов, Я. Пономарьов, В. Роменець, С. Рубінштейн, С. Сисоєва, Д. Чернишевський, ін.); психолого-педагогічне проектування навчально-виховного процесу в контексті формування обдарованості, творчості школярів, розвитку їх креативних якостей (М. Вікуліна, Б. Гершунський, В. Докучаєва, В. Жуков, О. Киричук, В. Киричук, О. Коберник, Г. Лебедева, Л. Міщик, В. Монахов, В. Радіонов, Ж. Тощенко, В. Ясвін, ін.).

Згідно з положеннями діючих нормативно-правових актів в Україні, обдаровані учні й учні з особливими здібностями мають особливі права та можливості розвитку своїх здібностей та обдарованості, зафіксовані в Загальній декларації прав людини, Декларації прав дитини, Конвенції про права дитини; Конституції України, Законах України “Про освіту” (1991), “Про загальну середню освіту” (1991), Національній доктрині розвитку освіти в ХХІ столітті (2002), Державному стандарті базової та повної середньої освіти (2004); Концепції загальної середньої освіти (12-річної школи); Концепції державної Програми роботи з обдарованою молоддю на 2006-2010 рр., Державній цільовій програмі роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки (2007); Указах Президента України “Про гранти Президента України для обдарованої молоді” (2000, 2002, 2004, 2006, 2008), “Про додаткові заходи щодо підвищення якості освіти в Україні” (2008); Наказах Міністерства України у справах сім’ї, молоді та спорту “Про забезпечення реалізації Положення про гранти Президента України для обдарованої молоді” (2005), “Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді” (2000) та ін.

Головна проблема полягає в тому, що у реальних умовах соціально-педагогічного супроводу розвитку обдарованості учнівської молоді у поле зору

науковців і практиків попадають лише ті креативні особистості, які певною мірою вже змогли в чомусь себе проявити, деякою мірою реалізувати себе, актуалізувати природні можливості розвитку свого специфічного таланту.

Ми втрачаємо таланти фактично з причини поширеної думки про те, що першочергову увагу соціально-педагогічного супроводу заслуговують діти, які опинилися в своєму розвитку „нижче норми”, а ті, які знаходяться „вище норми”, здатні самі спрямовувати свій розвиток у потрібне русло. Тим часом, обдаровані діти найбільш чутливі до неадекватних оцінок, несправедливих і негативних впливів із боку дорослих і ровесників, до прагнення зробити їх подібними на інших. Часто вони відчують „дискримінацію” за відсутності диференційованого навчання, надмірної уніфікації програм, де погано чи зовсім не враховано індивідуальні можливості розвитку їх креативних якостей.

Виникає нагальна потреба розвитку креативних якостей дітей різних вікових груп, особливо старшого шкільного віку, які є найпершою категорією осіб, яким необхідно забезпечити сприятливі умови для формування креативних якостей з метою їх подальшого самовизначення та самореалізації.

Мета проекту: обґрунтувати шляхи та умови реалізації соціально-педагогічного супроводу розвитку співгармонійності креативних якостей старшокласників на основі технологічного підходу “Кваліметричний профіль” (авторська концептуальна модель В. Костіва).

Завдання проекту:

- обґрунтувати шляхи розвитку креативних якостей старшокласників у руслі системно-синергетичної моделі креативної культури особистості;

- здійснити експериментальне вивчення рівня співгармонійності креативних якостей у базовій культурі старшокласників; спроектувати за результатами діагностики технологічні підходи розвитку цих якостей у кожного окремого старшокласника;

- розробити умови ефективного соціально-педагогічного супроводу розвитку співгармонійності креативних якостей старшокласників.

Тривалість проекту: 3 роки.

Віковий склад цільової аудиторії: старшокласники 9-х – 11-х класів загальноосвітньої школи.

Програма реалізація проекту здійснюється поетапно:

- 1) усвідомлення учасниками проекту (старшокласниками, їх батьками, соціальними педагогами, практичними психологами, вчителями і всіма іншими, причетними до розвитку креативних якостей старшокласників особами – керівниками гуртків тощо) сутності системно-синергетичної моделі креативної культури особистості (розрізнення базових структурних компонентів – інтегративних креативних якостей особистості, виявлення їх функціонального взаємозв’язку та взаємозалежності);

- 2) постійне пізнання специфічного взаємозв’язку інтегративних креативних якостей особистості (на рівні трьох підсистем їх цілісної системи), усвідомлене засвоєння педагогами й вихованцями особливостей функціонування механізму ціннісно-нормативної регуляції креативної поведінки, специфіки

прояву процесів інтеріоризації та екстеріоризації внутрішніх елементів і зовнішнього середовища у розвитку креативності старшокласників;

3) створення в сім'ї, освітньому закладі, позашкільному оточенні старшокласників належних умов для задоволення й формування життєво-необхідних потреб, гармонійного розвитку й самореалізації кожної особистості;

4) діагностування вихідного стану, контрольних та результативного етапів сформованості співгармонійного розвитку креативних якостей учнів 9 – 11 класів (комп'ютеризована методика В. Костіва та співавторів);

5) прогнозування у розвитку креативних якостей реальних цілей найближчої і більш далекої перспективи, що мають відповідне наукове, навчально-методичне й матеріальне забезпечення на конкретних етапах реалізації індивідуальної творчої своєрідності, оригінальності, унікальності кожної особи;

6) вибір оптимальної системи технологічних умов і засобів розвитку креативних особистісних якостей із метою диференціації та індивідуалізації навчально-виховних зусиль усіх соціальних інститутів (за результатами сформованості креативних якостей особи);

7) урізноманітнення креативних відносин старшокласників у навчанні, спілкуванні й різноплановій діяльності, сприяння організації процесу самовдосконалення креативних якостей, особистісного самовираження; зміщення акцентів у навчанні і вихованні від процесуального до результативного;

8) моніторинг розвитку креативних якостей старшокласників на базі шкільної соціально-психологічної служби; проектування й реалізація педагогічно доцільних умов і засобів подальшого розвитку позитивної домінанти в креативній культурі старшокласника у процесі професійного самовизначення (поетапне нагромадження кількісних та якісних результатів моніторингу);

9) витіснення моделі співпідпорядкування, утвердження суб'єкт-суб'єктної взаємодії і співучасті дорослих і дітей у спільних креативних справах; заміна тоталітарної єдиної виховної програми на створення індивідуальних виховних програм і систем, ситуацій вибору, толерантності й поваги до особистості, визнання унікальності кожного учня; використання вправ-імпровізацій з проблемними креативними завданнями конкретного змісту.

Очікувані результати проекту: Забезпечення умов для розвитку креативних якостей старшокласників відповідно з вимогами й потребами держави у підготовці творчої особистості майбутнього фахівця.

Ресурси: людські (організація науково-методичних і теоретичних семінарів та інших форм самоосвіти вчителів, соціальних педагогів, практичних психологів освітніх навчальних закладів, залучених спеціалістів); інформаційні (використання комп'ютерної діагностичної системи SBTester (на базі технології “Кваліметричний профіль”, інформаційного банку даних про новітні технології діагностування креативних якостей); технологічні (вибір умов і засобів поетапного розвитку креативних якостей старшокласників (за результатами діагностики); матеріальні (кошти обласного та міського бюджетів, позабюджетні кошти).